

засвідчує їхню волю до настання відповідних правових наслідків [6]. Конклюдентні дії самі по собі є звичайною за певних обставин поведінкою особи, із якої ясно випливає намір особи здійснити правочин на заздалегідь відомих умовах. Крім того, у разі звернення за адміністративними послугами заявник може скористатися Стандартом надання адміністративної послуги – документом, який містить вичерпну інформацію про підстави надання адміністративної послуги, перелік документів, необхідних для отримання адміністративної послуги, порядок і розмір плати за надання такої послуги, строк надання адміністративної послуги, пільги щодо її отримання, вид адміністративного акта, який приймається в результаті надання відповідної адміністративної послуги, підстави відмови в наданні адміністративної послуги, а також про організацію роботи адміністративного органу з надання такої послуги [3].

2. Адміністративним договором затверджується співпраця між центром і суб'єктом надання адміністративних послуг. Крім того, під час функціонування центрів адміністративний орган делегує, відповідно до закону, повноваження з надання адміністративних послуг. Одним із різновидів адміністративних договорів є договори про компетенцію, про спільну діяльність і співробітництво, про обмін інформацією тощо [7].

Отже, можна зробити висновок, що в законодавчих актах необхідно чітко зазначити

можливість укладання саме адміністративних договорів і щодо яких саме послуг, оскільки виключно законами, які регулюють суспільні відносини щодо надання адміністративних послуг, установлюється таке:

1) підстави для одержання адміністративної послуги;

2) суб'єкт надання адміністративної послуги та його повноваження щодо надання адміністративної послуги [1].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про адміністративні послуги : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>.

2. Тимошук В. Адміністративні послуги / В. Тимошук. – К. : ТОВ «Софія-А», 2012. – 104 с.

3. Роз'яснення Закону України «Про адміністративні послуги» [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://chervonogradjst.at.ua/index/roz_39_jasnennja_zakonu_ukrajini_quot_pro_administrativni_poslugi_quot/0-39.

4. Курило В.І. Адміністративні правовідносини у сільському господарстві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / В.І. Курило. – К., 2008.

5. Кодекс адміністративного судочинства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/conv/page>.

6. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv/page4>.

7. Макарейко Н.В. Адміністративне право / Н.В. Макарейко [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://yport.inf.ua/123-administrativnyi-dogovor-ponyatie.html>.

УДК 346.543(073)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЕКТНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Руснак Ю.І., к. ю. н.,
професор кафедри фінансового та банківського права,
заслужений юрист України
*Інститут права імені князя Володимира Великого
Міжрегіональної академії управління персоналом*

У статті аналізуються сучасні інвестиційні інструменти, їх правове регулювання, а також вітчизняний та зарубіжний досвід правового регулювання проектної інвестиційної діяльності.

Ключові слова: *інвестиційна діяльність, інвестиційний проект, правове регулювання інвестиційної діяльності, міжнародні інвестиційні відносини, міжнародне інвестиційне право.*

В статье анализируются современные инвестиционные инструменты, их правовое регулирование, а также отечественный и зарубежный опыт правового регулирования проектной инвестиционной деятельности.

Ключевые слова: *инвестиционная деятельность, инвестиционный проект, правовое регулирование инвестиционной деятельности, международные инвестиционные отношения, международное инвестиционное право.*

Rusnak I.I. LEGAL ADJUSTING OF PROJECT INVESTMENT ACTIVITY: DOMESTIC AND FOREIGN EXPERIENCE

Modern investment instruments are analysed in the article, them legal adjusting, and also domestic and foreign experience of the legal adjusting of project investment activity.

Key words: *investment activity, investment project, legal adjusting of investment activity, international investment relations, international investment law.*

Постановка проблеми. Істотне зростання в останні роки мобільності капіталів і розширення міжнародних фінансових ринків веде до появи можливостей масового перерозподілу фінансових потоків і підприємницьких ресурсів не тільки між окремими країнами, а й групами держав. Міжнародна міграція капіталу вже давно стала звичайним, природним явищем, що відображає об'єктивні тенденції глобалізації світової економіки та міжнародного бізнесу. Відповідно, виникає необхідність розробки методик та механізмів оцінки ефективності міжнародних інвестиційних проектів із врахуванням особливостей їх правового регулювання.

Ступінь розробленості проблеми. В літературі можна знайти велику кількість робіт з тематики, присвяченої правовому регулюванню проектної інвестиційної діяльності. Багато публікацій розроблено міжнародними фінансовими і нефінансовими організаціями. Серед вітчизняних учених, досягнення яких мають велике значення у висвітленні даної тематики, слід зазначити таких науковців, як В. Савчук, С. Прилипко, О. Величко, Н. Обушна, М. Денисенко, В. Гераймович, А. Пересада, Ю. Правик та ін.

Серед зарубіжних учених, які зробили істотний внесок у розвиток науки досліджуваного об'єкту, слід виділити таких представників: Дж. Гетінгер, В. Беренс, Дж. Кокс, Р. Брейлі, Д. Герц, А. Богатирьов, І. Фархутдинов, А. Бурмистров, Ю. Богатін та ін.

Публікації міжнародних організацій покликані розробити комплексні підходи із проведення проектного аналізу, його правового забезпечення, включаючи теоретичне обґрунтування, практичне застосування відповідно до потреб окремих секторів економіки, регіонів, підприємств.

Проте, незважаючи на дослідження тематики у вищезазначених працях, залишаються недостатньо опрацьованими деякі аспекти, пов'язані із оцінкою ефективності міжнародних інвестиційних проектів та їх правового забезпечення.

Метою статті є аналіз сучасних інвестиційних інструментів, їх правового регулювання та механізмів проведення оцінки ефективності інвестиційного проекту.

Виклад основного матеріалу. Юридична природа іноземних інвестиційних відносин така, що вони регулюються особливим дворівневим правовим режимом. Іноземні інвестиції, маючи приватно-правовий характер, перебувають одночасно як у національно-правовому, так і в міжнародно-правовому регулюванні. Дана концепція, запропонована А.Г. Богатирьовим, правильно відображає сутність правової регламентації іноземних інвестицій [1]. Дворівневий метод регулювання іноземної інвестиційної діяльності, заснований на пріоритетному застосуванні норм міжнародних договорів, згідно з розд. 1 ст. 9 Конституції України, передбачає поєднання міжнародно-правового та внутрішнього (національного) регулювання.

Регулювання інвестиційної діяльності на міжнародному (наднаціональному) рівні відбувається на основі міжнародного інвестиційного права.

Унаслідок різноманітності своїх суб'єктів міжнародне інвестиційне право набагато ширше і об'ємніше щодо своєї правосуб'єктності, тому воно не укладається тільки в рамки міжнародного публічного права. Принципово особливою його рисою виступає участь у міжнародних інвестиційних відносинах різних за своєю юридичною сутністю суб'єктів. Залежно від суб'єктного складу міжнародні інвестиційні відносини носять або публічно-правовий, або приватно-правовий характер; вони існують між державами і міжнародними організаціями, між державами та юридичними, фізичними особами з інших держав, між державами та транснаціональними корпораціями, а також між юридичними і фізичними особами різних держав, тобто різноманітними за своїм національним походженням господарюючими суб'єктами.

Тому принципово важливе значення при розгляді структури міжнародного інвестиційного права має паралельний розгляд міжнародного договору з позицій міжнародного права (особистого та приватного) [2].

Джерелами міжнародного інвестиційного права є:

- двосторонні міжнародні угоди про взаємне заохочення і захист інвестицій;
- міжнародні угоди про усунення подвійного оподаткування;
- двосторонні міжнародні торговельні договори;
- договори про поселення;
- договори про економічне та промислове співробітництво;
- міжнародні конвенції та регіональні договори.

Прийняття на себе урядами зобов'язань міжнародного характеру зменшує вірогідність можливої відмови від проведеного політичного курсу, а це сприяє зміцненню довіри до цієї політики та активізації інвестиційної діяльності. Стратегії, які передбачають більш жорсткі умови виконання зобов'язань, тобто дозволяють інвесторам вимагати від уряду забезпечення виконання умов міжнародних договорів безпосередньо через рішення міжнародного арбітражу, що мають обов'язкову силу, можуть зміцнити довіру до влади, але для цього необхідно постійно підвищувати прозорість процесу арбітражу. Стратегії, що будуються в основному на турботі влади про свою репутацію, також можуть сприяти підвищенню довіри до їхньої політики, але їх результативність буде залежати від дотримання всіма сторонами процесу домовленостей.

Поступальний та динамічний розвиток міжнародного інвестиційного співробітництва неможливо уявити без тісної, гармонійної взаємодії внутрішнього і міжнародного права [3, с. 78]. При цьому однією з найважливіших тенденцій є все більше прагнення держав закріплювати свої відносини у сфері іноземних інвестицій на основі міжнародних договорів, і, отже, дотримуватися прийнятих міжнародних зобов'язань. Тому в даний час продовжує чітко простежуватися тенденція до зростання ролі і числа договірних норм в міждержавних інвестиційних відносинах.

Ця тенденція виступає одним з невід'ємних чинників розвитку сучасного права в цілому та міжнародного права зокрема. Здійснення міжнародним правом своїх функцій можливе лише при тісній взаємодії з національним правом. Поглиблення взаємодії міжнародного та національного права носить характер об'єктивної закономірності, яка відображає більш загальну закономірність – поглиблення взаємодії національного суспільства зі світовим співтовариством [4, с. 54].

На національному рівні основою регулювання іноземних інвестицій у країні є спеціальне законодавство щодо іноземних інвестицій (у країнах, що розвиваються) або відповідні розділи національного законодавства (в промислово розвинених країнах). Положення щодо державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні містяться в низці нормативно-правових актів різної юридичної сили.

Насамперед слід назвати Конституцію України, ч. 4 ст. 13 якої передбачає забезпечення державою соціальної орієнтації економіки України, а, отже, і цивілізовані засади організації та здійснення інвестиційної діяльності як необхідної складової господарської системи будь-якого рівня: загальнодержавного, регіонального, місцевого, локального.

Господарський кодекс України містить положення щодо інвестиційної політики як складової державної економічної політики та її спрямування на створення суб'єктами господарювання необхідних умов для залучення і концентрації коштів на потреби розширеного відтворення основних засобів виробництва переважно у пріоритетних галузях економіки, а також забезпечення ефективного і відповідального використання цих коштів та здійснення контролю над ними.

Закон України від 18 вересня 1991 року «Про інвестиційну діяльність» [5]:

- закріплює форми державного регулювання інвестиційної діяльності;
- передбачає порядок прийняття рішень щодо республіканських державних інвестицій і порядок розміщення державного замовлення;
- визначає основні засади здійснення державної експертизи інвестицій;
- передбачає регулювання інвестиційної діяльності не лише в масштабі країни, а й в окремих регіонах шляхом надання відповідних повноважень Верховній Раді Автономної Республіки Крим та органам місцевого самоврядування;
- визначає основні засади ціноутворення у сфері інвестування.

Згідно з нормами зазначеного закону, державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики, виходячи з цілей та показників економічного і соціального розвитку України, державних та регіональних програм розвитку економіки, державного і місцевих бюджетів, зокрема, передбачених у них обсягів фінансування інвестиційної діяльності. При цьому створюються пільгові умови інвесторам, що здійснюють інвестиційну діяльність у найбільш важливих для задоволення суспільних потреб напрямках, насамперед в соціальній сфері, технічному і технологічному вдосконаленні виробництва, створенні нових робочих місць для громадян, які потребують соціального захисту, впровадженні відкриттів і винаходів, в агропромисловому комплексі, в реалізації програм ліквідації наслідків Чорнобильської аварії, у виробництві будівельних матеріалів, в галузі освіти, культури, охорони культурної спадщини, охорони навколишнього середовища і здоров'я.

При цьому державне регулювання інвестиційної діяльності включає управління державними інвестиціями, а також регулювання умов інвестиційної діяльності і контроль за її здійсненням усіма інвесторами та учасниками інвестиційної діяльності. Що стосується регулювання умов інвестиційної діяльності, то згідно з чинним законодавством, передбачаються такі заходи:

- 1) подання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик на розвиток окремих регіонів, галузей, виробництв;
- 2) державних норм та стандартів;
- 3) заходів щодо розвитку та захисту економічної конкуренції;
- 4) роздержавлення і приватизації власності;
- 5) визначення умов користування землею, водою та іншими природними ресурсами;
- 6) політики ціноутворення;
- 7) проведення державної експертизи інвестиційних проектів;

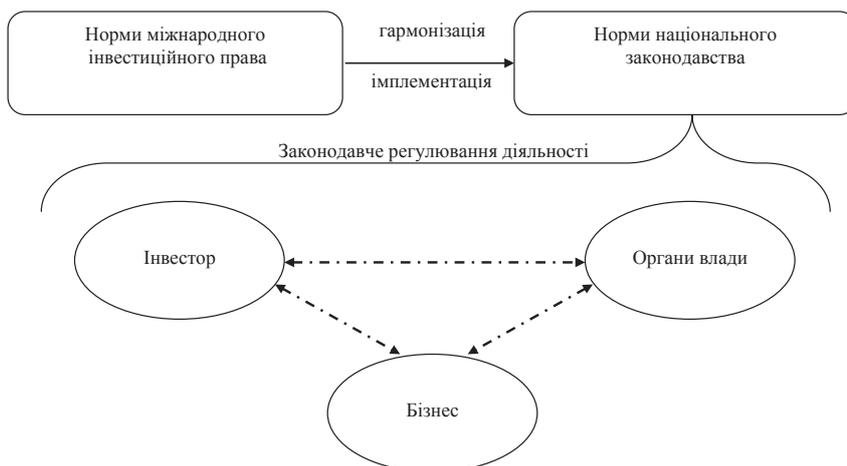

Рис. 1. Механізм регулювання міжнародної інвестиційної діяльності в Україні

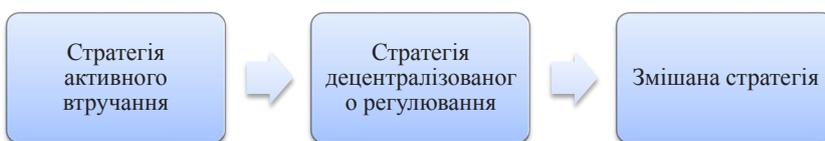

Рис. 2. Державні стратегії підтримки інвестиційної діяльності підприємств

8) інших заходів.

Порядок та умови здійснення іноземного інвестування, права іноземних інвесторів та гарантії захисту цих прав встановлено у Законі України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 року. У ньому надано визначення, що іноземні інвестиції – це цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [6].

Крім того, положення державного регулювання базуються на інших нормативних документах (законах, указах, постановах, декретах, інструкціях тощо). Серед них слід насамперед відзначити Закони України «Про режим іноземного інвестування», «Про фінансовий лізинг», «Про інноваційну діяльність», «Про цінні папери та фондовий ринок», Податковий кодекс України тощо.

Загалом механізм державного регулювання міжнародної інвестиційної діяльності в Україні можна зобразити у вигляді рис. 1.

Однією з проблем в інвестиційній сфері України в цілому та її регіонів зокрема є недостатність фінансових ресурсів і незначні можливості їх залучення, що пояснюється, як правило, недосконалою нормативно-правовою базою та несприятливим інвестиційним кліматом. Так, експерти Міжнародного Банку реконструкції та розвитку (МБРР) характеризують українське законодавство як надмірно складне та таке, що постійно змінюється. На їх думку, в Україні саме з позиції миротворчої діяльності мають місце несприятливі для іноземного інвестора умови. У доповнення до частих змін законодавства нові закони часто мають зворотну силу, що загрожує інвестору необхідним ризиком. Створена законодавчо-нормативна база, яка регулює умови здійснення інвестиційної діяльності на території України, за підрахунками експертів, вміщує понад 200 нормативних документів [7].

Тому важливо охарактеризувати зарубіжний досвід і визначити основні засоби, методи, принципи та напрямки державного регулювання інвестиційної діяльності з метою закладення підвалин економічного зростання в Україні.

У світовій практиці за рівнем і формами підтримки інвестиційної діяльності з боку держави прийнято виділяти такі стратегії: активного втручання; децентралізованого регулювання; змішані (рис. 2).

Стратегія активного втручання в інвестиційну діяльність передбачає визнання державою інвестиційної діяльності переважаючим фактором економічного зростання економіки різних країн та забезпечує провідну роль у визначенні масштабів, термінів і пріоритетів інноваційного розвитку. При цьому держава не тільки опосередковано бере участь у реалізації інвестиційних програм, але й сприяє активному їх фінансовому забезпеченню. Крім того, активне втручання держави спостерігається у наданні суттєвих пільг як підприємницьким структурам, так і вищим освітнім закладам, котрі самостійно виконують НДДКР (Японія) [8, с. 324].

Оскільки головним фактором економічного зростання є ефективні інвестиції, перш за

все, в інноваційний процес, які забезпечують структурну перебудову економіки на новій технологічній основі і сприяють підвищенню її конкурентоспроможності, а фінансування інноваційної діяльності може здійснюватись за рахунок державних коштів, які є недостатніми, та приватних інвестицій, що мають хаотичний характер, виникає гостра необхідність першочергового регулювання інноваційної інвестиційної діяльності [9].

Досвід таких європейських країн, як Великобританія, Німеччина, Італія, Франція, США, Канада, Японія, Австралія свідчить про те, що найпоширенішими методами стимулювання інноваційної активності є:

- податкові пільги для наукомістких галузей та підприємств;
- зниження податкових платежів, прибуткового податку;
- субсидії та дотації для малих і середніх підприємств для проведення і впровадження результатів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР);
- списання витрат на НДДКР незалежно від розміру на собівартість продукції;
- прискорена амортизація під час проведення технологічного переоснащення;
- пільги при придбанні та впровадженні нових технологій;
- дотації для підвищення кваліфікації персоналу;
- підтримка венчурного бізнесу, що бере участь в інноваційних проектах.

Висновок. Отже, розглядаючи сучасні механізми регулювання міжнародної проектно-інвестиційної діяльності (як на національному, так і наднаціональному рівнях), слід підкреслити, що законодавча база виступає основоположним чинником у здійсненні проектно-інвестиційної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богатырев А.Г. Инвестиционное право / А.Г. Богатырев. – М., 1992. – 482 с.
2. Гераймович В. Л. Проблеми державного регулювання інвестиційного процесу в Україні / В. Л. Гераймович. // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2011. – № 168 Ч.1: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – С. 180–184
3. Лукашук И.И. Международное право. Общая часть / И. И. Лукашук. – М. : Волтерс Клувер, 2005. – 432 с.
4. Фархутдинов И.З. Международное инвестиционное право и процесс. : [учебник]. / И.З. Фархутдинов. – М. : Проспект, 2010. – 416 с.
5. Закон України «Про інвестиційну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
6. Закон України «Про режим іноземного інвестування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>.
7. Парцхаладзе Л.Р. Инвестиционный климат Украины: глобальное потепление / Л.Р. Парцхаладзе // Дзеркало тижня. – 2004. – № 29. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/SCIENCE/investitsiyniy_klimat_ukrayini_globalne_poteplinnya.html.
8. Кравчук О.С. механізми державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні / О.С. Кравчук // Теорія та практика державного управління. – 2012. – Вип. 2 (37). – С. 323–332.
9. Савчук В.П. Управління міжнародними інвестиційними проектами [навч. посібник] / В.П. Савчук, С.І. Прилипко, О.Г. Велічко ; за заг. ред. С.І. Прилипко. – К. : КНЕУ, 2013. – 470 с.